

How to use the information in this report

Αδωνis Κύρου

Αδούβος πάντα ο Αδωνis Κύρου, ο σκηνοθέτης που ζούσε até εξωτερικά, ήταν μια σημαντική προσωπικότητα του κινηματογράφου, ένας καλλιτέχνης που τουλάχιστον η ταπεινά του «Μηλόδα» αποτέλεσε μια από τις πιο σημαντικές ρεαλιστικές ελληνικές ταινίες της δεκαετίας 1960-70. Ο σχετικό πρόσωπο θανάτος του άφησε ένα κενό στην έβδομη τέχνη - και όχι μόνο της χώρας μας, μια και ξεχωρίζει σαν κριτικός και αισθητικός του κινηματογράφου σε γαλλικά περιοδικά κοινότητες.

Τόν καιρό που ήμουν ακόμη πολύ νέος, πολύ αδέξιος με τη ζωή και με τον έρωτα της γυναίκας, κι όλες οι μιμητικές γωνιές τούτου του κόσμου τρυπούσαν τον κύκλο της ψυχής, για να 'ρθούν να καρφωθούν στο κέντρο της, ή ψυχή μου γύρευε από μοναχική της έναν εξομολογητή. Νομίζω θα κόντευε φθινόπωρο. Μέρους γλυκές κι άθωρες, χωρίς ανέμους, μόνο με περισσότερους ισκιούς που σέρνονταν επίμονα στα χώματα και στους τοίχους των σπιτιών.

Επίσσε τότε να περπατώ, ώρες, έξω απ' την πόλη. Περνούσα ντισκαφά χωράφια, που μου φαίνονταν καφετιά και κόκκινα, μ, πιο μακριά, τα 'θλασε πάλι να θουλαίζον στο γαλανό φως της Πεντέλης. Σκάδιζα εώς κ' έκει τις φλούδες απ' τα πευκόδεντρα, για να χαράξω τ' όνομα μιας άτυχης αγάπης μου ή και για να δομητώ την άψιμ μυρωδιά της φλούδας. Κι άλλοτε πάλι τριγυρίζα από ζωκλήσια, ψάχνοντας γιό παλιές, άγασμένες απ' την προσκύνηση εικόνας, παντού γυρεύοντας έτσι μια καινούργια αίσθηση, μια κρυμμένη υπόσχεση, που έλεγα τόχα πώς με περίμενε και θα μου φανερωνόταν κάποια στιγμή στα μάτια, σαν ξαφνικό και γρήγορο ξέγνιωμα κοριτσιού!

Απελπίζομουν... Οι άνθρωποι τα είχαν όλα πολύ κοιτάξει, πολύ τα είχαν άγγιξει με τα χέρια τους. Υπήρχε άπάντα τους, βαθιά χαλαγμένη, ή ιστορία της φθοράς! Μά όταν κάποτε κατέβηκα από θάλασσα, κ' έκει - δεν έβρε πώς- έβλεπα μαγευόμενος σε μια απ' τις φάμπρικες του λιμανιού, με τις ψηλές της καμινάδες που κινούνταν ένινη τούτη ή σωτήρια νναμρία μου με τόν άνθρωπο που δυνατό Θεού.

Ενας γέρος ήταν, πρωτομάστορας παλιός της φάμπρικας, που έπιστότευε χρόνια στο χύσιμα που ναντεμύιο και στο μοντελάρισμα -δουλειά δύσκολη και μ' εύθυνη, ή πιο δύσκολη δουλειά! Τόν είχαν όλοι τους για τούτο σε μεγάλο σέβας, κ' ή «Διεύθυνση» του 'χε δομμένο ένα σπιτάκι, παραπηγμία της φάμπρικας, να κάδετα. Καί, λοιπόν, τα σασθατόβροδα, έκείνος κατέβαν μπροστά από σκαλοπάτια του μικρού σπιτιού και δεν έπινε, μηδέν ήξερε να κανιζέι, μόνο τόν χοιρετούσαν με τα σκουφία και οι έργατες, κι αυτός τους άνταχαιρετούσε, και κατόπι τους ακολουθούσε το μάτι του, ίσαμε που στρίβουν απ' τη μεγάλη σιδερόπορτα, πιασμένοι απ' τους ώμους, πορές - πορές, με τα σκακία τους ριχτά.

Υστερότερα, πολλές φορές μάς θρήκε το σασθατόβροδο έκειδά μπροστά από σκαλιά. Είχε την τέχνη της σιωπής, δεν κατηγορούσε τ' ανθρώπινα, καθώς τυχάνει με τους γέροντες. Μόνο, σαν έπιανε σποτάδι, μυριόμην καπνία και θάλασσα, σηκώνονταν λήσχα κι άναβε μιάν δασελίνη, που την άκουμπουσε σ' ένα ψηλό πεζουλάκι για να φέγγει. Ο όγκος του γεροδεμένου κορμιού του ξεχώριζε τότε πιο κρουστός μέσα στην ντρίληνη φόρμα, και τα χοντρά του μυοίδια μοιάζανε σά χάλκινα. Σά να ήταν, σπ' άλθιθια, άδακρος από χαλκά σσημένο, έκει στίν εισόδο του έργοστάσιου - κάτι που ένος καλλιτέχνης θα το έπληρωσε «Φουρούς» ή ό «Διανοούμενος» ή κάτι τέτοιο...

Τού άρεσε ωστόσο, πάτε - πότε, να έζηγ την τέχνη του, να στέκει σπ' τη μέση της κουβέντας να συλλογιέται, κατόπι πάλι να έζηγ. Εξηγαιεπεντήρης πιά κι άπάντα, με το πρόσωπό του πολύ μικρό, ρουφιμμένο, λές, από μιάν δώψιμψη φωτιά, όχι καθόλου θασανιστική, παρά τέτοια που τόν άναδίες στο τζάκι σου θραδιάζοντας μ' όλα τα περριτά και τ' άχρηστα της αώλης σου, για να ζεστάνεις τις δυό σου παλμούς.

Αναπαύομουν, όσο να ήταν, κοντά του. Καί μόνο με τό να κάθοναι πιά στο ναντεμύιο του κορμί, μάβαινα έξωφανα να έχων τόν εαυτό μου, που άσυναίσθητα μίκρανε έτσι κ' έξασθενούσε, τόσο άσπε μου γινόταν λιγότερο ένοχλητικός. Μιά μέρα, κοιτάζοντας πάλι τους έργατες στην ώρα της σκόλης, ενώ φρεσκοπλημένοι χαχανίζανε, πετούσαν άναμεταξύ τους περάγμια και κυνηγιόντουσαν, σαν τα μικρά παιδιά...

—Βλέπεις; μου λέει. Συχνά θα τούς άκούσεις να γκρινιάζουν και να θαστημούν, να τ' άχουν με τη «Διεύθυνση» και με την τέχνη τους. Δέ βροσάει! Γ' άλλου δεν κάνουν μπε τασκήτη πεντάρι Μετάξια να τους ντύνεις και να τους καθίζεις σε πολυθρόνες, του λόγου τους, σε δυό θσομάδες, θα 'χουνε σκάσει απ' τό κακό τους...

Έλασα λίγο. Εξηγούσε πώς το μοντελάρισμα, το χύσιμα, όηλαδή, του λυωμένου άσταλλάου και του σίσερου στά καλούπια, έχτός ιούυ χρειάζεται καρδιά,

χθούν στο σκατοδισμό που κυριαρχούν στην τέχνη Νορήνγια. Η λαχράτα του άνδρώπου να έλευθερωθεί απ' όσα του άσυσόδουν τη σκέψη και τη θέληση, από κάθε λογής έφερασμένες «νεκρές θεωρίες», «παλιές νεκρές ιδέες», αυτή ή λαχράτα είναι διάχυτη σε τούτο το έργο του - κι όχι μόνο σ' αυτό. Είναι κάσση για να άντιπαλέει ο άνθρωπος τις κοινωνικές προλήψεις, που έχουν κληρονομηθεί από παμπόλαιους χρόνους που τούς υπάδουν στα μυαλά και στην ψυχή από τό μικρά του, που κρέουν το φτερό γιά να ψηλά πειγιάται, τόν έξανθροσπάζουν, πνίγουνε κάθε καλό κι ώραίο που θα ξε μέσα του και τόν μεταβάλλουν σε φυτό.

Η παραμόρφωση του στόχου

Και μιά και δεν ήταν σε θέση να άποφύουν τό φραγέλιο των «Βρυκόλλων», έθαλαν όλα τους τα δυνατό να μεταπολίσει την προσοχή και τα ένδιασμένα - τόσο των άγνωστών και θεατών, όσο και των ίδιων των ανθρώπων του θεάτρου - από τόν κύριο στόχο του συγγραφέα και να τούς στρέψουν από δευτερεύοντα άντικείμενα της υπόθεσης του έργου, την κληρονομιάτητα μιάς άρρώστιας ή τις «μωρίες γονέων».

Και αυτή ή μηχανογραφία πέτυχε σιγά - σιγά τόν σκοπό της. Υστερα

παραοίσεις τους προκαλούσαν τόν ποιοτικό και δάκρυα - κάθε άλλο παρά πόνο ή άναγχήτη ή δεν κινούσαν πιά τό ένδιασμένο των θεατών. Γιατί τόν Κοινό - άνθρωπος, με τη λανθάνια του, δεν έχει άνάγκη να τού κάνει κρημμία για τό άναπόφευκτο του θανάτου. Τό Κοινό - άνθρωπος άγάπσει από πάντα τη ζωή και άναχτήρη τη χαρά της ζωής - όχι τα έξοι της.

Ενα καινούργιο άνέβασμα

Στά άνέβασμά μας τό τωρινό, θέλουμε να φέρομε στο προσκήνιο

νεοκλασικής ή ρομαντικής - άλλα ούτε δράμα με τό μέτρο των συγχρόνων μας. Τά πρόσπα του ίβεν μιλάνε εώς σάν κι έμάς. Η συγρότηση, όμως, του έργου, που είναι τόσο κοντά στην τριάδο: χρόνος, τόπου και δράσης οι ήρωές του, που βρίσκονται σε ώγιες άνθρωπινων σμιβάλλων, τό άδυσώπητο στην έξελιξη των γεγονότων και τό άμελικο και άναπόφευκτο τέλος - κάνουν τους «Βρυκόλλες» να πλησιάζουν σε δύναμη κι έκφραση, πολύ πιο πολύ την τραγική δράση παρά την συνθηματική δραματική. Μόνο που ή κάβαση δεν ύπαρχει για την κεντρική ήρωίδα, την κυρία Άλβινγκ. Τά ζωντανό πτώμα του γιού της κι ή παρουσία του πάντα νεκροζώντανου

σουλεια της χαρμικας και στις προηγούμενες παραστάσεις που σκηνοθετήσε ο θεάκης στο ΚΘΒΕ. Ακόμη, άς σημειωθεί ότι τούς ρόλους του έργου θα έρμηνεύουν ή Αλεξάνδρα Λαδικού (Άλβινγκ), ό Δημήτρης Βάγια (Οσθαλ), ό Αλέκος Ουδινότης (πάστορας Μάντερς), ό Στέλιος Καπάτος (Εγγιστραν) και ή Κουρού- (Ρεγγίνα).

Περριου μετά από ένα μήνα, όταν θα άνέβασσει τό έργο του ίβεν στην κεντρική σκηνή του ΚΘΒΕ, θα έχουν την εύκαιρία να έξανηλίσουμε για την παράσταση.

10 ξΕΝΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΣΑΛΒΑΤΟΡΕ ΚΟΥΑΣΙΜΟΝΤΟ

Μέρα τή μέρα

Μέρα τή μέρα. Καταραμένες λέξεις τα άμα και τό χρυσάφι. Σας άναγνωρίζω πανομοιότυπα μου τέρατα της γης. Στό δόγκμα σας καταπονήλατη ή σμύπνια κι ό εύγενικός σταυρός μάς έγκατέλειψε. Και πιά δέ μπορώ να έξαναγυρίσω στον παράδεισο μου. Δέ ύψιστος μνημεια σ' άκροβαλδού, στις σπαρμένες πεδιάδες, μ' ούτε μια σαρκοφάγο που είναι για ήρωες. Με μάς έπαισε πολλές φορές ό θάνατος, άκούοντας σταν άέρα ένα μονότονο πλατάγισμα φυλλομάτων, καθώς όταν σταν χερσόποτο με τό σαρκό το θάλτοπυλί τραδάει πρός τό σύννεφο.

αφουρίχτρα της σκόλης, πάλι νέος άντρας μου φάνηκε, γλυκό άποκαιωμένος...

Τό καταλάβαινα καλά τώρα για ποιά λόγο τριγυρίζω από καιρό κοντά του, καθώς οι άμορτωτές ψυχές του παλαιού καιρού τριγυρίζανε τόν πνευματικό τους. Ηταν ό έξομολογητής μου αυτός, κι άς μ'ήν του είχα μαρτυρήσει καμιά άμαρτία, άς μ'ήν πρόφεραν ποτέ τά χείλη μου λέξη για τό κακό σαρμάκι που με τυραννούσε. Τό δείχνει πώς ή καρδιά του ήξερε τό μυστικό τρόπο να γίνεται ένα μ' αυτό που φοριάρει ή τέχνη του. Κοιμάτι σίδρο σε καινούργια καλούπια, έργατες μαεροκαμιατήρηδες, μέτρια κορμάρια να τά φτίζανε όντα μυθολογικά...

Ο ίσιος τούς διάλεγε τούς έργατες των μοντέλων, δέ μου τό 'κρυψε, κι όλοι τους γναιναν έργατες πρώτης...

—Δέν είν ή μαστορία μου, λέει. Είν' έπειδή θυμάμαι τ' άσκημα νιάτα μου, σά διαλέγω...

Πήραμε τόν ίδιο δρόμο κατά την άποσάθρα. Χαμογελούσε μόλις. Σε μία στιγμή έκλεισε τα μάτια και χαμήλωσε τό κεφάλι. Επειτα τό σήκωσε άπότομα και με τό μεγάλο, μεσιανό δαχτύλο έξέσω τό σθέρκο του κάτω από τ' αύτι.

—Ετσι είναι, μουρμούρισε. πρώτα έρχεται ή «βαριά» ύστερα ή τέχνη. Χρειάζεται κάμποσος δρόμος, άς μ'ήν τά έξαναλέμε! Με φωνάζει λοιπόν καμιά φορά ή «Διεύθυνση»: Μαστρο-Κυριάκο, παραγγέλνει, έχουμε άνάγκη από τόσους και τόσους. Πάρε και διάλεξε! Και τί νομίζεις πώς κών, λοιπόν, τότες;

Τραβάει τάχα περαστικές άνάσεις στους καινούριους, σ' αυτούς που δούλευαν στί άποθήκες από κάρβουνο, από εξοφράτωμα της σκουριάς. Νό, έτσι όπου τυχέι... Πιάνει την κουβέντα, μοθαίνει του ένου και του άλλου τα καβέκαστα.

—Γέρος άνθρωπος είμαι, λέει, μου 'μπιστευόταν...

Κοντολογίς όλο και θα βρίσκονταν μέσα στο σωρό κάτι τέτοιοι, σάν τα σκατεβρά χύματα που κρύβουν αλδερ. Όλο και κανέναν μονόχωνος, κανέναν που δόδοτο και πιδναίτα με τούς άλλους, πνέι, θαστημάει, δένρει τη γυναίκα του, μπλέκει με φυληνάδες της κοιάς ώρας, είτε τυχαίνει και τόν θλέπει να στέκει μέρες άκουβένταστος και θαρισστημένος. «Αυτός μπορεί να κάνει», συλλογιέται ό μαστρο-Κυριάκος.

—Τού πέφτω δίπλα με τό γλυκό. «Ελα τού λέω, θέλεις να δουλέςεις στο χυτήρι; Θέλεις στά μοντέλα; Είναι δουλειά που θα σου ταριδέει. Δοκίμασε! «Άλγες φορές να 'πες όξω. Σε τούτη τη δουλειά μερώνουν, θαρρείς κι άλλάξεις τό πείσι τουοο...

Τρμάειε κάποιο θαλασσοπούλι, πάνω στην ώρα, κ' έθγαλε φωνή. Πετάρισε φεύγοντας μέσ' απ' τα κατάρτια των καϊκιών. Κι ό έπιόλητος μούτσος, που δώ και κάμποσο καθάρειε ένα πορτοκάλι καθισμένος στην κουπαστή, τ' άκρινού καϊκιού, γέιρει άνάστροφα να χαζέψει τό θαλασσοπούλι, κουνώντας τα πόδια του πάνω απ' τό θολό νερό.

Ο μαστρο-Κυριάκος, σά να τόν είχε έξασφίσει κι αυτόν τό πέταγμα του θαλασσοπουλιού, κόμπιασε...

—Εεχ, κάτι άνθρωποι που σου βρίσκονται, μά την άλήθεια! Έχουν άνάγκη να τούς γλιτώνουν από τό θάσανό τους!

Τά θάλαφρα τούτογνόνιπαζαν θιαστικά, μία δυό φορές. Με έξαναικαίσε και στυαχόμειε γερά στά δυό του πόδια, λές κ' ήθελε τώρα να σιγουρέψει καλύτερα τό μέρος που πατούσε στο χύμα.

—Δέ μου παραφάνει, έίπε, μά θα κόντευω 'θσομνητήρης. Με θάστηξαν καλά τά καμινά. Αύτω είν' όλο, να φιλιώσεις με τη φωτιά! Σάν τη μπιστευτείς και την περμιέεις μέχρι που να καθαρίσει, γίνεται έπειτα ένα πράμα γαλάζιο... Αντε, καληνύχτα!

Γελούσε έξωφανα.

—Καληνύχτα, μαστρο-Κυριάκο!

Η ώρα περνούσε. Ξανάλενα ακόμα με τό μυαλό μου τις κουβέντες του.

Τόν έχασα μέσα στο μήνα. Πήγα απ' την καρδιά του, μου είπαν, ξαφνικά, μπροστά στο τζαμιλίκι. Τους ξεγέλασε. Είχαν τραβήξει τούς πρώτους κάδους και τόν περμιέαν, περμιέαν πάλι τά χέρια του. Εκείνος έρίαψε πώς κοιτούσε άκόμα τη φωτιά... Η θερμοκρασία είχε έφερατός τους πενήνα θαμνούς στο χυτήρι, κι όσπου να τό καταλάβουν έπιεσε άνάμεσα στους κάδους με τό λυωμένο ναντέμ. Τό νεκρό κορμί του κυριολεκτικά τότε έξαστημάτρε. Τράβηξαν έξω μονάχα κάτι λιγα άποεμπάρια. Ηταν, ίσα ίσα, την ώρα που ή φωτιά άνέβαινε στην πιο ψηλή της σκάλα. Είχε πιάει να ρίχνει κύματα κόκκινα και πορτοκαλί, και μονομιάς σά να τίνανε μία καινούργια φωτοβολή, που στάθηκε κάμποσο άκούνητη. Ένινη ό τόπος παντού ένα πράμα γαλάζιο.

Τό έλληνικό διήγημα

Ο ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ

Του Σπύρου Πλασκοβίτη

χρειάζεται και φινέτσα μεγάλη, μάτι να πινει σωστά τά μέτρα, ίσαμε τό χιλιοστό, και χέρι πιδέξιο.

Ενας καιρό -ήταν άκόμα παιδί άμούστακο- όλα τά κακά, λέει, του κόσμου έρχόνταν και φώλιαζαν στην καρδιά του. Καί τό κρασί, κ' οι γυναίκες, κι ό προσβλητικός ό λόγος, κ' ή σφιξη για τό λεφτά. Κι όπως, καμιά φορά, τυχάνει και κολλάει σκουριά απ' τό καμινά μέσα στο καθαρό σίδρο, και τότε τό σίδρο τσακίει σάν τό ψωμί, έτσι έσπασε μέσα του κ' ή νιότη με τό πρώτο θρόνηγμα! Κάποτε -πώς του κατέβηκε;- πινάει τη «βαριά» κι άρχινά να πελεκά με δούτη τά παλιοσίδερα της φάμπρικας. Τά πελεκούσε ώρες. Σκοινιάσανε τέλος τά μπράτσα του, κολλήσαν τά πετριά τών χεριών του πάνω στά γυαλιστερά χοντρόσφυρα, θάλωσε ή ματιά του και δεν έβλεπε, τ' ατύτα του θα κομφοθήκαν και δεν άκούσαν την ψιλή σφυρήχτρα του μεσημεριού. Πελεκούσε όλόένα πελεκούσε... Όσπου φαίνεται θα σταμάτησε κ' ή καρδιά του. Τόν σήκωσαν τότε από χύμου μούδου, όλον πασαλειμένο μ' έναν πηχτό ίδρώτα σε θρώμκο λίπος, κ' οι παλάμες του είχαν για τρεις θσομάδες πληγές. Είπαν: «Τρελάθηκε! Σά σκότανε, σίγουρα όποιον έκανε να τό δυε μ'προστά. Τόν άφήσανε, άλλώς δεν γινόταν...». Μά όχι, ήταν μονάχα δεκοχτώ χρονί, ήθελε να θγάλει τό γινάτι του με τη ζωή.

Η κουβέντα κόπηκε εώς άπότομα. Κάτι κόκκινα και γκριές κουρέλια άργοσέρνονταν τούτη την ώρα στή χλωμόδω τ' άπομωσμένη του ούρανού, άνέμισε άπ' τις καμινάδες. Τρβήξε πρός τη άποσάθρα. Οι σταμιατημένες μηχανές των καϊκιών θρομούσαν πε τρόλοδο. Άρμη και μοχλίσιασμένο άδειού από κάτι άδεια τσουβάλια που βρίσκονταν παρακάτω ποταμιάνα σαρως, σε χτυπούσε στί ρομπόμια. Η άποσάθρα έπηξε από χοντροφτιαγμένα και πρόσταχυ κομμάτια ύλης, που τά χρεαζόταν να ή παρήριχε ό άνθρωπος μόχθος, Σκοτεινάειε γρήγορα. Και, καταμειός τους, που φαίνοντο τάχα πώς άσθαιναν ένα έγγυμνωτο, νεανικό κορμί, πασαλειμένο μ'ι πηχτό σά λίπος έδρώτα...

Πέρασαν μέρες ώσπου να έξαναφάνε στο μαστρο - Κυριάκο. Τη άλλη φορά ήταν πάνω στην όλλαγή της θάρδης. Όμορφη μέρα, πού τό φως της χτυπιόταν σταν άέρα και πνιζέι, και τό μοναχό πικ καταπύγιο για τούς κυνηγημένους ίσκιους θρισκόταν μέσα σε τούτα τά πελώρια, τοιμενένια χτήρια της φάμπρικας. Μά δέχτηκε άνασκού μπωμένος, έτοιμος να τραβήξει για τά καμινά. Τά μάτια του δέ είχαν σκέψη, παρά ένα κρύο χύμα άγουρης έλάς. Έβλεπα, σι άλήθεια, πώς είχε φορές φορές σπέρμα διαφορετικά μάτια, κι αυτή άργότερα τό ξαναθυμήθηκα.

—Αν γουσταρείς τά καμινά, έίπε, άνέβα στην κάμαρη μου. Εχι άκόμα μία φόρμα. Πετάξτε τά ρούχα σου και φέρσεε την, μπορεί να ζεσταθείς κομμάτι...

Τούτη την κουβέντα την έιπε, μες στην άναθυσήν του, λιγάκι ειρωνικά. Κι ώστόσο στάθηκε να με περμιέει... τό θάρος του κορμιού του ριγμένο στί ένα πόδι, τά χέρια στί τσάπες της φόρμας, ενώ τι τσοούρη της θάρδης συναζόταν.

—Κάμποσα χρόνια πριν, τέτοιες δουλειές δεν τις ήξερε

Ο ΜΑΣΤΡΟ-Κυριάκος παρατηρούσε προσεχτικά τό στάξιμο, κόντευοντας πότε πότε τό μικρό του πρόσωπο στο τζαμιλίκι. Εκαιμ μία χειρονομία κ' οι άλλοι πιάσανε τούς κάδους... Τραβήχτηκε ό πρώτος κάδος, ό δεύτερος, κατόπι ό τρίτος, σε διαστήματα που κανόνιζε αυτός.

Ακολουθώντας ώρες άδιάκοπης και σιωπηλής δουλειάς, ενώ στο βάθος των κάδων έβλεπες να σπαρταράει, όμοια φρεσκοπαγιασ- τρωμένο ψάρι με χιλιάδες σπιθιέρ λείπια, τό άναλυτικό μέταλλο, πού τά ίδρωμένα, γυαλιστερά κορμιά και τό κόκκινα απ' την άλταυγία του μετάλλου μπράτσα τό άδειάζαν κατόπι στά χλωμάτια καλούπια, με μιά έντοση και μιάν ίσορροπία πάνω στην προσοπάτιδα τους, ύπολογιμηνή, δά έλεγες, ίσαμε τό έλόχιστο. Με τό σωστό τά, κανένος ό νους δέ θα χωρούσε να τούς λογαριάσει τούτους δώ τώρα για έργατες μεροκαματιήρηδες, για μέτρια συλλοπία, να περπατάνε στους δρόμους και στίς λασπερές γενιονίς του Πειραιά - έτσι θα τούς άντίκριζε μέσα στί φωτοβολή κ' έβλεπε πώς τρεμολιόει τό πείσι τους απ' την άντρίκια χαρά ότι σά δικά τους άχνάρια κυλούσε τό πυρό μέταλλο, τό 'χαν μπορώ τους, ένα πράμα πιασμένο δούλου, μπορούσαν με τό μαλάδω με τις άσταλέιες ταμπιέδες τους, δοκιμάζοντας τό πηέμο και την άντίστασή του.

Κι ώστόσο, οι άκρες των ματιών τους ηγαίνονόρχονταν πάντα κατά τό μαστρο-Κυριάκο. Παρακολουθούσαν προπάντων τά χέρια του, γιατί τούς όδηγούσε με τό χέρια, έπειδή τά μάτια του βρίσκονταν άδιάκοπα στο τζαμιλίκι ύπολογίζοντας τό στέδιο ή σιδερέινες βροχές, την ένταση και τό χρώμα που έπρεπε να διατηρεί ή φωτιά. Αλλά ούτε κ' ό γερο-πρωτομάστορας μου φαίνονταν πιά ό γνώμωτός μου, έκείνο τό άλλοτινό άγαλμα σιμά στί σιδερόπορτα του έργοστάσιου που ένας καλλιτέχνης θα το έπληρωσε «Φουρούς» ή ό «Διανοούμενος». Όχι! Μόνο έμιαίσε ξαφνικά ένας νέος άντρας πάνω στην έρωτική πράξη, και, πιο ύστερα, όταν θάρεσε κάποτε ή